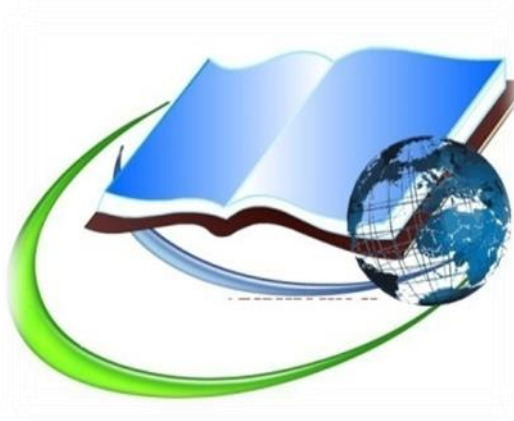

ВАЗОРАТИ ТАЪЛИМИ ХАЛҚИ ҶУМҲУРИИ ЎЗБЕКИСТОН

МАРКАЗИ ТАЪЛИМИ ҶУМҲУРИЙ

**МАВОДҲОИ ИМТИҲОНОТИ ЗИНАВӢ ВА
АТЕСТАТСИЯИ ҶАМЪБАСТӢ АЗ ФАНҲОИ ЗАБОН ВА
АДАБИЁТИ ТОҶИК БАРОИ СИНФҲОИ IX, XI ДАР СОЛИ
ХОНИШИ 2021-2022 ДАР МУАССИСАҲОИ ТАЪЛИМИ
МИЁНАИ УМУМӢ**

ТОШКАНД – 2022

Маводи имтиҳоноти зинавӣ ва атестатсияи ҷамъбасти дар шӯрои ғайринавбатии илмию методии Маркази таълимӣ Ҷумҳурӣ ба муҳокима гузошта шуд ва (бо қарори шӯрои илмӣ-методӣ таҳти рақами 1-ум дар санаи 17-уми марти соли 2022) тавсия карда шуд.

Нусхабардорӣ ва ё зиёд карда фуруҳтани тавсияҳои методӣ ва маводҳои имтиҳоноти зинвию ҷамъбасти зерин мумкин нест.

Тартибдиҳанда:

Ҷумъаназар Эшонқулов – сарметодисти забон ва адабиёти тоҷикӣ шӯъбаи фанҳои филологии Маркази таълими Республика.

Муқарризон:

А.Назаров – методисти шӯъбаи таълими халқи ноҳияи Паркенти вилояти Тошканд.

М.Бахронова - омӯзгори фанни забон ва адабиёти тоҷики мактаби таълими миёнаи умумии рақами 5-уми ноҳияи Ургути вилояти Самарқанд.

САРСУХАН

Мақсад аз таълими забон ва адабиёти тоҷикӣ дар он аст, ки шахси аз ҷиҳати иҷтимоӣ мукамал ташаккулёфта, мустақилона фикри худро баёнкунанда, маданияти нутқ ва мулоқоти ӯ инкишофёфта ва босаводно ба камол расонидан аст. Дар натиҷаи таълими забони тоҷикӣ ва адабиёт дониш, маҳорат ва малакаи донишомӯзон дар асоси нишондодҳои стандартӣ бояд санҷида ва муайян карда шавад. Малакаи фикрро ба таври хаттӣ ва шифоҳӣ баён кардан яке аз ҷараёнҳои асосӣ буда, мақсади таълими забон ва адабиёти тоҷикӣ низ ба ҳамин параметрҳои стандартӣ таҷассум меёбад. Дар синфҳои 9 ва 11 нишондоди асосӣ чунин аст, ки фикрро мантиқан пай дар пай аз имкониятҳои васеи забон истифода бурда, малакаи равон ва дуруст баёнкунӣ, васеъгӣ ва чуқурии дониши донишомӯз ва тарзи баёни фикрии онҳо оиди мавзӯ ва бо дараҷаи саводнокии имлоӣ (талаффуз) ва услубии матни навишташаванда ё ин ки маҳорати мустақилфикрии онҳо муайян карда мешавад. Аз ин лиҳоз донишомӯзони синфҳои 9-ум имтиҳони ҷамъбастиро хаттӣ, яъне ба таври баёни эҷодӣ месупоранд. Дар вақти баҳогузори то ҷӣ дараҷа дарк карда тавонистани мулоҳизаҳои эҷодкорӣ, мустақилфикрӣ ва малакаи нутқи хаттии онҳо бояд ба эътибор гирифта шавад.

Донишомӯзони синфҳои 11-ум бошад, аз фанни адабиёт иншо менависанд. Иншо дар мавзӯҳои адабию эҷодӣ ва озод навишта шуданаш лозим. Дар вақти баҳогузори бояд фикрҳои пайдарпай ва бо мантиқ доштаи донишомӯзон, малакаи мустақилфикрӣ, равон ва дуруст баён карда тавонистан, васеъгии ҷаҳонбинӣ, инчунин дараҷаи саводхонии хаттии онҳо низ ба эътибор гирифта шуданаш лозим.

Дар ин синфҳо маводҳои интихобшуда бояд бо қарорҳои шӯрои педагогӣ ва иттиҳодияи методӣ тасдиқ карда шавад.

ТАВСИЯ БАРОИ ИМТИҲОНОТИ ҶАМЪБАСТИИ ХАТМКУНАНДАГОНИ СИНФИ 9-УМ

Барои навиштани баёни эҷодӣ (нақли хаттӣ) то чӣ дараҷа дарк карда тавонистани мазмуни матн, фикр ва мулоҳизаҳои эҷодкорона ва мустақил доштани донишомӯзон, инчунин малакаи нутқи хаттӣ ва саводхонии онҳо санҷида мешавад.

Ҳаҷми баёни эҷодӣ барои синфи 9-ум 3,5-4 саҳифа шуданаш мумкин. Барои навиштани баёни эҷодӣ 2 соат (120 дақиқа) вақт ҷудо карда шуда, бо системаи 5 ҳолӣ баҳогузори карда мешавад.

Бояд таъкид кард, ки дар мазмуни баёни эҷодие, ки яке аз намудҳои мураккаби баёни таълимӣ ба ҳисоб меравад аз ҷиҳати ба мавзӯъ эҷодкорона тақия намудани донишомӯзон аз дигар намуди баён фарқ мекунад. Дар ин донишомӯзон дар матн аз унсурҳои тасвир истифода карда, ҳикояи омӯзгор оғоз кардари дар ҳолати давом додан баён менависанд.

Ҳангоми донишомӯзон аз воситаҳои тасвири истифода бурда баён навиштан, ба мазмуни матн мустақилона баъзе ҳодиса ва воқеаҳоро вобаста карда тасвир мекунад.

Дар вақти навиштани баён матнеро, ки оғози он навишта шудааст, донишомӯзон онро худашон мустақил эҷодкорона давом дода, дар шакли матни пурра табдил медиҳанд. Матни баён аз тарафи омӯзгор як маротиба хонда дода мешавад.

Матни баёнро бояд донишомӯзон ба талаботҳои забоншиносӣ риоя намуда, пурмазмун ва босаводона навиштанишон лозим. Инчунин, баёнро дар асоси нақша навиштан зарур аст. Нақшаи аниқ тартиб додашуда мантиқан ва пайдарпайии фикрҳои донишомӯзонро таъмин мекунад.

Барои баён дуто баҳо, яъне ба мазмун ва саводхонӣ (бо тарзи 5/5) гузошта мешавад.

БАЁНИ ЭҶОДӢ ДАР АСОСИ МЕЪЁРҶОИ ЗЕРИН БАҶОГУЗОРӢ КАРДА МЕШАВАД:

Баҳо	Мазмун	Саводхонӣ
“5”	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Агар нақшаи баёни эҷодӣ мазмуни мавзӯро пурра дарбар гирифта бошад; ✓ мазмуни баён бо мавзӯ ва нақша пурра мувофиқ бошад; ✓ мазмуни баён озодона ва пайдарпай баён карда шуда бошад; ✓ бо бойгонии нутқи лексикӣ ва бомаврид истифода бурдани калимаҳо ва рангорангии ҷумлабандӣ ҷудо шуда истад; ✓ дар баён маълумотҳо дар асоси қадриятҳои умумиинсонӣ ва миллӣ аз суханҳои пурҳикмат, мақол ва зарбулмасалҳо бомаврид истифода бурда бошад ва маълумотҳои оварда шуда асоснок бошад; ✓ бо ягонагӣ ва ифодаёбии сохти мазмуни матн (ба мисли тасвири бадеӣ ва тавсифи қаҳрамонҳо) ҷудо шуда истад; ✓ баён ба меъёрҳои забони адабӣ риоя карда шуда бошад, мазмуни мавзӯро бо замони ҳозира алоқаманд карда бошад ва хулосаи умумӣ дода бошад 	<p>Матн хушхат навишта шуда, 1-то хатои имлоӣ, 1-то аломати китобатӣ ва 1-то хатои услубӣ дошта бошад, ин дар шакли 1/1/1 ишора карда мешавад.</p>
“4”	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Баён мувофиқи нақша навишта шуда, мазмуни батафсил навишта бошад, аммо дар баъзе ҷойҳо ба тасвирҳо ва воқеаҳои оварда шуда ноаниқӣ мавҷуд бошад; ✓ нақшаи баён ва мазмуни он ба мавзӯ (то 70 фоиз) мувофиқ ояд; ✓ аз қадриятҳои миллӣ ва умумиинсонӣ ва мақолу суханҳои пурҳикмат бомаврид истифода бурда бошад, аммо ҳангоми фикри худро мустақилона баён кардан пайдарҳамӣ қисман вайрон шуда бошад; ✓ аз сохти нутқи лексикӣ ва услубӣ ҳар хел истифода бурда бошад; ✓ бо сохти ягонагӣ ва ифодаёбии мазмуни матн ҷудо шуда истад; ✓ мавзӯ ба меъёрҳои забони адабӣ амал карда шуда, хулосаи умумӣ дода шуда бошад, аммо дар мазмуни матн аз мавзӯ каме берун баромада бошад 	<p>Дар ин баёни эҷодӣ миқдори хатоҳо ҳангоми ин тавр будан: $2 \setminus 2 \setminus 3$; $1 \setminus 3 \setminus 3$; $0 \setminus 4 \setminus 3$.</p> <p>Лекин миқдори хатоҳои услубӣ аз 3-то ва миқдори умумии хатоҳои имлоӣ аз 2-то зиёд нашуданаш лозим.</p>

<p>“3”</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Баён аниқ навишта шуда бошад, аммо ба воқеаҳои овардашуда 3-4-то хатогиҳо бошад; ✓ ба мазмуни мамзӯъҳои баён ноаниқиҳо (маълумотҳои ба мавзӯъ тааллуқ надошта) мавҷуд бошад; ✓ матни навишташуда ба мавзӯъ аз 70% кам мувофиқ бошад; ✓ ҳангоми тартиб додани нақшаи матн пайдарҳамӣ вайрон дода шуда бошад; ✓ дар нутқи хаттӣ бойгонии лексикӣ набошад, усулҳои сохти ҷумла як хел бошад; ✓ дар матн калимаҳо бемаврид истифода шуда бошад; ✓ ҳангоми сохти матн ба якхелагӣ риоя накарда, ифоданок навишта нашуда бошад 	<p>Дар ин хатогиҳо ҳангоми ин тавр будан:</p> <p>0 \5\7; 1\4-7\4; 2\3-6\4; 4\4\4; 3\5\4;</p>
<p>“2”</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Мазмуни баён ба нақша умуман мувофиқ набошад; ✓ ба фикрҳои хатогиҳо бисёр бошад; ✓ мувофиқии матн ба мавзӯъ 50% ҳам набошад; ✓ ҳангоми тартиб додани нақша пайдарҳамӣ ба тамом вайрон шуда, мавзӯъ ва нақша ба ҳамдигар ба тамом рост наомада бошад; ✓ нутқи хаттӣ дуруст тартиб дода нашуда бошад, ба мазмуни он тасвири бадеӣ ва ба қаҳрамонҳои тавсифҳои умуман наоварда шуда бошад, ба матни мавзӯъ калимаҳои умумии якхела истифода бурда шуда, калимаҳо бемаврид оварда шуда бошад; ✓ сохти ҷумла дар матн ба тамом вайрон шуда бошад. 	<p>Миқдори хатоҳои гуногун буданаш мумкин:</p> <ul style="list-style-type: none"> -дар баён хатогиҳои аломати китобатӣ чӣ қадар аз буданаш қатъи назар 5-то хатои имлоӣ вучуд дошта, 8-то ё ки аз он зиёд хатои аломати китобатӣ ва имлоӣ бошад; -агар хатоҳои имлоӣ ва аломати китобатӣ 8-то, миқдори хатоҳои услубӣ 5- то бошад
<p>“1”</p>	<p>Ба матни аз меъёрҳои болоӣ ба дараҷаи паст навишта шуда гузошта мешавад.</p>	<p>7-то ва аз он зиёд хатоҳои услубӣ мавҷуд бошад</p>

ЁДОВАРӢ:

1. Ҳангоми баҳогузори баёни эҷодӣ хаттӣ ба мустақилфикрии донишомӯз, услуби тасвиргарӣ, муқоисакунӣ, саводхонии нутқи хаттӣ, ҷумлабандӣ, ҷаззобии фикр ва эҷодкории ӯ нигоҳ карда як ҳол зиёд карда гузоштан мумкин.

2. Агар ҳаҷми матн аз саҳифаи муайянкардашуда 1, 5 ё ки 2 баробар зиёд бошад, аз меъёри дар боло нишон дода шуда якто зиёд карда мешавад. Аммо иншое, ки дар он баҳои “5” гузошта мешавад аз ин мустасно аст. Масалан: дар иншои баҳои “4” гузошта шуда, аз ҳар яки миқдори хатоҳои (ба мисли имло ва аломатҳои китобатии дар боло муайян шуда) ба 1-то, ба иншои баҳои “3” гузошта шуда 2-то зиёд карда мешавад.

3. Агар мавзӯи матн умуман кушода дода нашуда бошад, баҳои яқум рӯйирост ғайриқаноатбахш гузошта мешавад.

Намуна барои матнҳои баён:

БАҲОРОН

Рӯзе аз рӯзҳои баҳорон кӯҳистон бо вазидани бодҳои баҳорӣ аз фаровонии сабзаи навхез монанди дарёи пуроб мавҷ мезад. Мавҷҳои сабзагиро танҳо харсангҳое, ки ҷо-ҷо аз камари кӯҳ барҷаста истода буданд, халал мерасониданд. Лекин ин гуна сангҳо, бо вучуди он ки натарошидаанд, азбаски бо сабаби боронҳои баҳорӣ покиза ва мусаффо шуда буданд, хусн ва зебоии сабззорро меафзуданд. Агарчи барфҳои камари кӯҳ аз таъсири офтоби баҳор кайҳо об шуда, ба ҷойи барфи сафед гиёҳҳои кабуд рӯида буданд, вале қуллаҳои кӯҳ ҳанӯз қулоҳҳои сафеди худро аз сар бадар накарда буданд, ки ин ҳол ба чашми бинанда олами дигареро чилвагар мекард. Қуллаҳои кӯҳ на танҳо бо қулоҳи барфини худ манзараи хушнамоеро чилва медоданд, балки бо ҷӯйчаҳои пуробе, ки аз захираи чандинсолаи худ кам-кам мебахшиданд, дар камар ва доманаҳо ҷӯйборҳо равон карда, хусн ва зебоии ин марғзорро яке бар сад меафзуданд. (139 калима)

Садриддин Айни

ДУХТАРИ МУАЛЛИМА

Касе ҳамроҳи ман бозӣ кардан намехоҳад, чунки ман духтари муаллимаам. Номамро ҳам ба забон намегиранд, «Духтари муаллима» мегӯянд, ин «ном» дар забони калонсолон ҳам нишастааст. Ҳатто омӯзгорон гоҳ-гоҳ Наргис мегӯянд, вале, гӯё иштибоҳ карда бошанд, дарҳол «Духтари муаллима» илова менамоянд:

– Наргис, духтари муаллима, ба дарс тайёрӣ?

Дар мактаб ба ғайр аз модарам боз як муаллима дарс медиҳад. Вай ҳам духтари мактабхон дорад, номаш Адолат ва як синф аз ман боло мехонад. Аммо ўро «Духтари муаллима» намегӯянд.

Маро фақат падару модарам Наргис ном мебаранд.

Рости гап, аз муаллима будани модарам норозӣ ҳастам. Як бор пурсидам, ки чаро ў маҳз ин касбро интиҳоб кард.

Вай ба савол ҷавоб надод, гапи дигар гуфт:

– Меҳоҳам, ки ту ҳам омӯзгор шавӣ.

– Не, ман омӯзгор намешавам.

– Барои чӣ?

Ман ҳам ба савол ҷавоб надода, гапи дигар гуфтам:

– Ман духтур мешавам.

– Духтури чӣ?

– Духтури ҳар чӣ...

– Омӯзгор будани ман ба ту маъқул нест?

Нахостам, ки ў малул шавад.

– Агар духтур мебудед, аз духтур наметарсидам.

Модарам хушҳол шуд, аммо гуфт:

– Агар омӯзгор набошад, ҳеҷ кас духтур шуда наметавонад. Омӯзгор шоҳ тамоми касби олам аст, Наргис...

Ман ба ў гуфта натавонистам, ки омӯзгор буданаш маро бадбахт кард. Чӣ хел гӯям, ки ўро бачаҳо бад мебинанд? Албатта, ҳамашон не, лекин аксарият чашми дидан надоранд. Барои ҳамин ягон духтар дугонаам намешавад, маро ба бозӣ шарик намегиранд, ба саҳни ҳавлӣ бароям, бачаҳо бозиашонро бас карда, парешон мешаванд...

Азизи Азиз

РЎЗИ ХОТИРМОН

Ман ҳамон вақт, дар овони кӯдакӣ ҳам, медонистам, ки дурӯғ гуфтан кори хатою гуноҳу азим аст. Дар хонаю мактаб, кӯчаю бозор ва аз хурду бузург бисёр шунида будам, дар китобҳо ҳам навиштаанд, ки дурӯғгӯй душмани Худост. Вале дурӯғ гуфтам. Фақат вақте пушаймон шуда, тавба кардам, ки як дурӯғам аз ҳад гузашт ва чанд бало овард. Албатта, он гапу корро дигарон фаромӯш кардаанд, баъзе ҳатто хабар надоранд. Аммо ман – не.

Он замон дар синфи чорум мехондам. Ҳоло сисолаам, аз миён бист сол гузаштааст. Аммо ҳар гоҳ зодрӯзамро чашн мегирам, он дурӯғ ҳатман ба ёдам мерасад, зеро дар рӯзи таваллудам – бисту якуми сентябр, гуфта шуда буд. Пагоҳӣ аз ҷойгаҳи хоб бархезам, аввал ҳамон дурӯғ ба ёдам мерасад, чунки онро субҳидам ва дар ҷойгаҳ гуфта будам. Баъд тамоми рӯз худ ба худ шарм доштаву хиҷолат кашида мегардам. Махсусан тарафи бегоҳ аҳволам бад мешавад. Ҳамроҳи дигарон ба сари дастархони пурнозу неъмат мешинам, гӯё хурсанду манунам, лекин худро дар рӯйи сӯзан нишастагӣ тасаввур мекунам. Ба назарам чунин менамояд, ки воқеа гӯё навакак рӯй додааст. Саропоям метасфад, якбора зери обу арақ мемонам. Метарсам, ки дигарон бечо шудани аҳволамро мабодо пай баранд. Дар ин лаҳзаҳо худро ба даст гирифтани душвор мешавад ва оҳиставу номаълум бархеста берун меравам ё худро ба коре андармон мекунам.

Ҳа, он рӯз мактаб рафтан нахоста, як дурӯғ гуфтам ва бароям як ҳақиқати басо одӣ аён гашт: дурӯғ ҳаргиз танҳо намешудааст! Вай аз паси худ чандин дурӯғи дигар оварда, одамро маҷбур мекардааст, ки зиёдтару зиёдтар дурӯғ гӯяд. Шумо эҳтимол ин мақолро шунида бошед – «Чуволӣ холӣ ҳаргиз рост намеистад»? Чӣ маънӣ доштани онро ман ҳамон рӯз фаҳмидам –ба чуволӣ холӣ бояд чанд ҳодаю тиргак гузошт, то рост биистад...

ТАВСИЯ БАРОИ АТЕСТАТСИЯИ ҶАМЪБАСТИИ ХАТМКУНАНДАГОНИ СИНФИ 11-УМ

Дониш, малака ва маҳоратҳои аз фанҳои забон ва адабиёт тоҷик азбар кардаи донишомӯзон дар баробари дар нутқи шифоҳӣ вучуд доштан, дар матнҳои тартиб додаи онҳо низ акси худро меёбад.

Маълум аст, ки дар синфҳои 11-ум нишондоди асосии фанҳои забон ва адабиёти тоҷик фикрҳои пайдарпай ва бо мантиқдоштани донишомӯзон, малакаи мустақилфикрӣ, раво ва дуруст баён карда тавоништан, васеъгии ҷаҳонбинӣ, инчунин дараҷаи саводхонии хаттии онҳо низ муайян карда мешавад.

Аз ин рӯ хатмкунандагони синфҳои 11-ум аз фанҳои забон ва адабиёти тоҷик **иншоӣ эҷодӣ** менависанд. Иншо дар мавзӯҳои адабию эҷодӣ ва озод навишта мешавад.

Бо воситаи иншоӣ назорати ҷамъбастидар баробари муайян кардани саводхонии хатии донишомӯзон, ба таври васеъ тарғиб намудани мероси маънавии эҷодкорон, мероси эҷодии онҳоро ҳамчунманбаи ҳаётбахши маънавиятамон табдил дода, бо воситаи ғояҳои некашон ҷавононро ҳамчун шахси баркамол аз тарбия намудан иборат аст.

Мавзӯҳои иншо дар муҳокимаи иттиҳодияҳои методии мактаб гузаронида шуда, бо қарорҳои шӯрои педагогӣ ва иттиҳодияи методӣ тасдиқ карда мешавад.

Аз фанҳои забон ва адабиёти тоҷик мавзӯҳои назорати ҷамъбастии хатмкунандагонро 15 Ҷоиз дигар кардан мумкин. Мавзӯҳои иншо бо 3 ё 4 вариант тайёр карда мешавад. Дар ҳар як вариант 2-то мавзӯ (1-то адабию эҷодӣ ва 1-то мавзӯи озод) навишта мешавад. Аз тарафи донишомӯзон ба таври ихтиёрӣ яке аз вариант (конверт)-ҳо интихоб карда шуда, мавзӯҳо ба донишомӯзон хонда дода мешавад. Донишомӯзон яке аз ин мавзӯҳоро интихоб карда, мавзӯи зерин дар тахтаи синф навишта мешавад. Пас аз ин барои навиштан 3 соат (180 дақиқа) вақт дода мешавад.

Барои иншоӣ эҷодӣ дуто баҳо, яъне ба мазмун ва саводхонӣ (бо тарзи 5/5) гузошта мешавад.

Иншо дар синфи 11-ум аз 3 то 5 саҳифа шуданаш лозим.

МАВЗЎЪҲОИ ИНШОИ БАРОИ АТЕСТАТСИЯИ ҶАМЪБАСТИИ ДОНИШОМЎЗОНИ СИНФИ 11-УМ МУАЙЯН ҚАРДА ШУДА:

Варианти 1.

1. Мавзӯи панду ахлоқ дар эҷодиёти Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ
2. Садриддин Айни – сардафтари адабиёти муосири тоҷик
3. Забондонӣ - ҷаҳондонист...

Варианти 2.

1. Васфи Ватан ва ватандӯстӣ дар эҷодиёти Абулқосим Фирдавсӣ
2. Мавзӯъ ва масъалаҳои сулҳу дӯстӣ дар эҷодиёти Мирзо Турсунзода
3. Меҳнат – шараф аст...

Варианти 3.

1. Мавзӯи панду ахлоқ дар эҷодиёти Саъдии Шерозӣ
2. Мавзӯи забон ва Ватан дар эҷодиёти Лоиқ Шералӣ
3. Ўзбекистон – ватани ман...

ИНШО ДАР АСОСИ МЕЪЁРҲОИ ЗЕРИН БАҲОГУЗОРӢ КАРДА МЕШАВАД:

Баҳо	Мазмун	Саводхонӣ
“5”	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Агар нақшаи кори хаттӣ мазмуни мавзӯро пурра дарбар гирифта бошад; ✓ мазмуни иншо бо мавзӯъ ва нақша пурра мувофиқ бошад; ✓ мазмуни иншо озодона ва пайдарпай баён карда шуда бошад; ✓ бо бойгонии нутқи лексикӣ вабомаврид истифода бурдани калимаҳо ва рангорангии ҷумлабандӣчудо шуда истад; ✓ дар иншо маълумотҳо дар асоси қадриятҳои умумиинсонӣ ва миллӣ аз суҳанҳои пурҳикмат, мақол ва зарбулмасалҳо бомаврид истифода бурда бошад ва маълумотҳои оварда шуда асоснок бошад; ✓ бо ягонагӣ ва ифодаёбии соҳти мазмуни матн (ба мисли тасвири бадеӣ ва тавсифи қаҳрамонҳо) ҷудо шуда истад; ✓ иншо ба меъёрҳои забони адабӣ риоя карда шуда бошад, мазмуни мавзӯро бо замони ҳозира алоқаманд карда бошад ва хулосаи умумӣ дода бошад 	<p>Матн хушхат навишта шуда, 1-то хатои имлоӣ, 1-то аломати китобатӣ ва 1-то хатои услубӣ дошта бошад, ин дар шакли 1/1/1 ишора карда мешавад</p>
“4”	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Иншо мувофиқи нақша буда, мазмунан батафсил навишта шуда бошад, аммо дар баъзе ҷойҳо ба тасвирҳо ва воқеаҳои оварда шуда ноаниқӣ мавҷуд бошад; ✓ нақшаи иншо ва мазмуни он ба мавзӯъ (то 70 фоиз) мувофиқ ояд; ✓ аз қадриятҳои миллӣ ва умумиинсонӣ ва мақолу суҳанҳои пурҳикмат бомаврид истифода бурда бошад, аммо ҳангоми фикри худро мустақилона баён кардан пайдарҳамӣқисман вайрон шуда бошад; ✓ аз соҳти нутқи лексикӣ ва услубӣҳар хел истифода бурда бошад; ✓ бо соҳти ягонагӣ ва ифодаёбии мазмуни матн ҷудо шуда истад; ✓ мавзӯъ ба меъёрҳои забони адабӣ амал карда шуда, хулосаи умумӣ дода шуда бошад, аммо дар мазмуни матн аз мавзӯъ каме берун баромада бошад 	<p>Дар ин кори хаттӣ миқдори хатоҳо ҳангоми ин тавр будан: 2 \ 2 \ 3; 1 \ 3 \ 3; 0 \ 4 \ 3 . Лекин миқдори хатоҳои услубӣ аз 3-то ва миқдори умумии хатоҳои имлоӣ аз 2-то зиёд нашуданаш лозим</p>

<p>“3”</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ иншо аниқ навишта шуда бошад, аммо ба воқеаҳои овардашуда 3-4-то хатогиҳо бошад; ✓ ба мазмуни мамзӯъҳои иншо ноаниқиҳо (маълумотҳои ба мавзӯъ тааллуқ надошта) мавҷуд бошад; ✓ матни навишташуда ба мавзӯъ аз 70% кам мувофиқ бошад; ✓ ҳангоми тартиб додани нақшаи матн пайдарҳамӣ вайрон дода шуда бошад; ✓ дар нутқи хаттӣ бойгонии лексикӣ набошад, усулҳои сохти ҷумла як хел бошад; ✓ дар матн калимаҳо бемаврид истифода шуда бошад; ✓ ҳангоми сохти матн ба якхелагӣриоя накарда, ифоданок навишта нашуда бошад 	<p>Дар ин хатогиҳо ҳангоми ин тавр будан:</p> <p>0\5\7; 1\4-7\4; 2\3-6\4; 4\4\4; 3\5\4</p>
<p>“2”</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ мазмуни иншо ба нақша умуман мувофиқ набошад; ✓ ба фикрҳои хатогиҳо бисёр бошад; ✓ мувофиқии матн ба мавзӯъ 50% ҳам набошад; ✓ ҳангоми тартиб додани нақша пайдарҳамӣ ба тамом вайрон шуда, мавзӯъ ва нақша ба ҳамдигар ба тамом рост наомада бошад; ✓ нутқи хаттӣ дуруст тартиб дода нашуда бошад, ба мазмуни он тасвири бадеӣ ва ба қаҳрамонҳои тавсифҳои умуман наоварда шуда бошад, ба матни мавзӯъ калимаҳои умумии якхела истифода бурда шуда, калимаҳо бемаврид оварда шуда бошад; ✓ сохти ҷумла дар матн ба тамом вайрон шуда бошад 	<p>Миқдори хатоҳои гуногун буданаш мумкин:</p> <ul style="list-style-type: none"> – дар қори хаттӣ хатогиҳои аломати китобатӣ ҷиқадар аз буданаш қатъи назар 5-то хатои имлоӣ вучуд дошта, 8-то ё ки аз он зиёд хатои аломати китобатӣ ва имлоӣ бошад; – агар хатоҳои имлоӣ ва аломати китобатӣ 8-то, миқдори хатоҳои услубӣ 5-то бошад.
<p>“1”</p>	<p>Ба матни аз меъёрҳои болоӣ ба дараҷаи паст навишта шуда гузошта мешавад</p>	<p>7-то ва аз он зиёд хатоҳои услубӣ мавҷуд бошад</p>

Ёдоварӣ:

1. Ҳангоми баҳогузориҳои қори хаттӣ ба мустақилфикрии донишомӯз, услуби тасвиргарӣ, муқоисакунӣ, саводхонии нутқи хаттӣ, ҷумлабандӣ, ҷаззобии фикр ва эҷодкории ӯ нигоҳ карда як ҳол зиёд карда гузоштан мумкин.

2. Агар ҳаҷми матн аз саҳифаи муайянкардашуда 1, 5 ё ки 2 баробар зиёд бошад, аз меъёри дар боло нишон дода шуда якто зиёд карда мешавад. Аммо иншое, ки дар он баҳои “5” гузошта мешавад аз ин мустасно аст. Масалан: дар иншои баҳои “4” гузошта шуда, аз ҳар яки миқдори хатоҳои (ба мисли имло ва аломатҳои китобатии дар боло муайян шуда) ба 1-то, ба иншои баҳои “3” гузошта шуда 2-то зиёд карда мешавад.

3. Агар мавзӯи матн умуман кушода дода нашуда бошад, баҳои яқум рӯйирост ғайриқаноатбахш гузошта мешавад.